

बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन आयोगका पदाधिकारीको आचार संहिता, २०७२

प्रस्तावना: बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन आयोगको काम कारवाही स्वतन्त्र, निष्पक्ष र विश्वसनीय ढंगबाट सम्पादन गरी आयोगको जवाफदेहीता सुनिश्चित गर्नको लागि आयोगका पदाधिकारीहरूले पालना गर्नु पर्ने आचरणलाई व्यवस्थित गर्न वाञ्छनीय भएकोले, बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन आयोगले देहाय बमोजिमको आचार संहिता बनाएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

१.१ यस आचार संहिताको नाम “ बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन आयोगका पदाधिकारीको आचार संहिता, २०७२” रहेको छ ।

१.२ यो आचार संहिता आयोगले स्वीकृत गरेको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस आचार संहितामा,—

(क) “ऐन” भन्नाले बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन, सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन, २०७१ सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “आयोग”भन्नाले ऐनको दफा ३ बमोजिम गठन भएको बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवीन आयोग सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “पदाधिकारी” भन्नाले आयोगको अध्यक्ष तथा सदस्य सम्भन्नु पर्छ।

(घ) “परिवारको सदस्य” भन्नाले पदाधिकारीसँग बस्ने तथा निज आफैलेपालन पोषण गर्नु पर्ने पति, पत्नी, छोरा, अविवाहिता छोरी, धर्मपुत्र, अविवाहिता धर्मपुत्री, बाबु, आमा वा सौतेनी आमा सम्भन्नुपर्छ र सो शब्दले निजको बाजे, बज्यै तथा सासु, ससुरा समेतलाई जनाउँछ ।

३. आचार संहिता पालना गर्नु पर्ने:

यस आचार संहिताको पालना गर्नु आयोगका पदाधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद -२

पदाधिकारीले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता

४. पदाधिकारीको आचार संहिता: पदाधिकारीले आयोगलाई सुम्पेको जिम्मेवारी सामूहिक भावनाले पूरा गर्न तथा आफ्नो काम कारवाहीमा सार्वजनिक विश्वास कायम गर्न देहाय बमोजिमको आचार संहिता पालन गर्नुपर्नेछ :-

४.१ पदाधिकारीले राष्ट्रको हित एवं स्वार्थ र आयोगको मर्यादालाई सर्वोपरी राखी आफूलाई सुम्पिएको जिम्मेवारी स्वतन्त्र, निष्पक्ष इमान्दारीपूर्वक तथा वस्तुनिष्ठ भई उत्तरदायीपूर्ण रूपमा पूरा गर्नुपर्नेछ ।

४.२ पदाधिकारीले आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ पूर्ति गर्ने उद्देश्यले कुनै राजनैतिक वा अवाञ्छनीय प्रभाव पार्न हुँदैन र ओहदाको मर्यादा विपरीत हुने गरी कुनै संस्था वा व्यक्तिसँग अवाञ्छित सम्पर्क राख्न हुँदैन ।

४.३ पदाधिकारीले आफ्नो कार्य सम्पादन गर्दा तथ्यको निरूपण र कानूनको प्रयोग सही र स्वतन्त्र रूपमा गर्नु पर्नेछ । साथै पदाधिकारीले आफ्नो कर्तव्यको पालना गर्दा कसै प्रति भुकाव, मोलाहिजा वा वदनियत नराखी, आन्तरिक वा बाह्य, प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कुनै पनि रूपमा आउन सक्ने प्रभाव, दबाव, भनसुन, धम्की वा आग्रहबाट प्रेरित वा प्रभावित नभई अविचलित रूपमा स्वतन्त्रतापूर्वक गर्नुपर्नेछ ।

- ४.४. पदाधिकारीले नेपालको विभिन्न जात, जाति, धर्म, वर्ग, क्षेत्र र सम्प्रदायका मानिसहरू बीच वैमनस्यता उत्पन्न गराउने वा सामाजिक सद्भाव खलबलिने वा उनीहरूको आत्मसम्मानमा ठेस लाग्ने कुनै काम गर्नु हुँदैन ।
- ४.५. पदाधिकारीले आयोगसमक्ष विचाराधीन विषयलाई असर पर्ने गरी वा न्यायिक प्रक्रियामा अपनाउनु पर्ने स्वच्छतामा नै स्पष्टतः आँच आउने गरी वा कुनै व्यक्ति वा विषयको स्वच्छ अनुसन्धानमा असर पर्ने गरी जानाजान आयोगको आफ्नै प्रक्रियाको वा कुनै पदाधिकारीको आचरणको बारेमा सार्वजनिक आलोचना वा टिप्पणी वा अन्य कुनै अभिव्यक्ति दिनु हुँदैन ।
- ४.६. पदाधिकारीले आफ्नो पद र ओहोदा अनुसारको मर्यादा कायम राखी सदैव अनुशासनमा बस्नु पर्नेछ र समाजमा विद्यमान सार्वजनिक नैतिकता र आचरण अनुकूलको व्यवहार गर्नुपर्नेछ ।
- ४.७. पदाधिकारीले आयोगको काम कारबाहीमा बाधा पुग्ने वा आयोगको गोपनीयता भङ्ग हुने किसिमले आयोगको निर्णय विना कसैलाई पनि कुनै कुराको जानकारी दिन वा तत्सम्बन्धी अन्य कुनै कुरा उपलब्ध गराउन हुँदैन ।
- ४.८. पदाधिकारी आफैँले वा आफ्नो परिवारको सदस्य मार्फत आयोगको कामसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूसँग दान, उपहार, चन्दा स्वीकार गर्न, सापटी वा आर्थिक लेनदेन गर्न वा कुनै प्रकारको आर्थिक प्रलोभनमा पर्न वा कमिसन वा गैरकानूनी रूपमा रकम प्राप्त गर्न हुँदैन ।
- ४.९. पदाधिकारीले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३, प्रचलित नेपाल कानून, नेपाल पक्ष रहेका अन्तराष्ट्रिय महासन्धिमा भएका प्रावधानहरू र त्यसमा अन्तरनिहित मानव अधिकार तथा अन्तराष्ट्रिय मानवीय कानूनका सिद्धान्त तथा मूल्य मान्यताप्रति पूर्ण प्रतिबद्ध रही आफ्नो कार्यसम्पादन गर्नुपर्नेछ ।

- ४.१० पदाधिकारीले मानव अधिकार, महिला, बालबालिका, पीडित एवं निजका परिवारसंग सम्बन्धित विषयमा गम्भिर, सजग र संवेदनशिल भई कार्य गर्नुपर्नेछ ।
- ४.११ पदाधिकारीले आयोगको जिम्मेवारी पूरा गर्ने सिलसिलामा प्राप्त भएको जानकारी वा कुनै गोप्य वा कानूनद्वारा निषेधित विषय वा आफूले लेखेको वा सङ्कलन गरेको कुनै कागजपत्र वा समाचार आफू पदमा रहदा वा नरहदा जुनसुकै अवस्थामा पनि कुनै सञ्चार माध्यम वा अरू कसैलाई दिनु वा बताउनु हुँदैन ।
- ४.१२ पदाधिकारीले आयोगको संस्थागत एवं कार्यगत स्वतन्त्रतालाई कायम राख्दै आयोगप्रतिको जनआस्था र जनविश्वासको अभिवृद्धि गर्न उच्चस्तरको आचरण प्रदर्शन र प्रबर्द्धन गर्नुपर्नेछ ।
- ४.१३ पदाधिकारीले प्रचलित कानून र आयोगको उद्देश्य विपरीत हुने गरी आफ्नो पेशागत, व्यावसायिक र सामाजिक संस्था बाहेक अन्य कुनै पनि संस्थाको सदस्य हुन वा त्यस्ता संस्थासंग अनावश्यक सम्पर्क वा सम्बन्ध बढाउन हुँदैन ।
- ४.१४ आयोगलाई नागरिकमैत्री बनाउन पदाधिकारीले उच्च व्यवसायिक र विशेषज्ञता सहित स्वच्छ, तर्कसंगत, सद्विवेक र न्यायोचित आधारमा कार्यसम्पादन गर्नुपर्नेछ ।
- ४.१५ पदाधिकारीले संवैधानिक सर्वोच्चता, कानूनी राज्यको अवधारणा र न्यायका मान्य सिद्धान्तको पालना गर्दै आफ्नो ज्ञान, शीप र विवेकको प्रयोग गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्नेछ ।
- ४.१६ पदाधिकारीले आयोगको बैठकमा नियमित रूपमा उपस्थित भई निर्णय प्रक्रियामा सक्रियतापूर्वक भाग लिने र आयोगले दिएको जुनसुकै जिम्मेवारी तदारुखतासाथ पूरा गर्नुपर्नेछ ।
- ४.१७ आयोगसमक्ष विचाराधीन रहेको कुनै विषयमा आफ्नो व्यक्तिगत वा निजी स्वार्थ गाँसिएको भएमा वा त्यस्तो विषयमा संलग्न व्यक्ति आफ्नो नातेदार भएमा वा त्यस्तो विषयमा कुनै कारोवारको सिलसिलामा निजसंग प्रत्यक्षरूपमा सम्बन्धित भएमा पदाधिकारीले सो कुराको स्पष्ट रूपमा

बुझिनेगरी स्वेच्छाले आयोगलाई जानकारी गराई सो विषयमा हुने छलफल र निर्णयबाट आफू अलग रहनु पर्नेछ ।

४.१८ आयोगसंग सम्बन्धित हरेक काम कारवाहीमा पदाधिकारीले सार्वजनिक उद्देश्यलाई महत्व दिने तथा निजी स्वार्थ र सार्वजनिक स्वार्थका बीच द्वन्द उत्पन्न हुने स्थिति भएमा स्पष्ट रूपमा सार्वजनिक स्वार्थका पक्षमा उभिनु पर्नेछ ।

४.१९ पदाधिकारीले आयोगको काम कारवाहीको सिलसिलामा कसैलाई यातना हुने वा अन्य क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा सजाय गर्न, सो को दुरुत्साहन गर्न वा त्यस्तो कार्यमा सहनशिल बन्न हुदैन । पदाधिकारीले युद्ध, युद्धको धम्की, राष्ट्रिय सुरक्षामा खतरा वा सार्वजनिक संकटकाल जस्ता कुनै पनि अपवादजनक परिस्थितिलाई त्यस्ता कार्यको औचित्यता पुष्टि गर्ने आधारको रूपमा लिन हुदैन ।

४.२० पदाधिकारीले कुनै पनि राजनीतिक दलको पक्ष वा विपक्षमा अभिमत प्रकट गर्न हुदैन ।

४.२१. पदाधिकारीले आफ्नो र आफ्नो परिवारको नाममा रहेको चल तथा अचल सम्पत्तिको विवरण प्रत्येक वर्ष प्रचलित कानूनबमोजिम निर्धारित समयावधिभित्र तोकिएको ढाँचामा आयोग माफत तोकिएको निकायमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४.२२ आयोगको कार्यसम्पादनको क्रममा कुनै समस्या आइपरेमा पदाधिकारीले बृहत छलफल र विचारको आदान प्रदानको माध्यमबाट तार्किक निष्कर्षमा पुगी समस्याको समाधान गर्न प्रयत्नशील रहनेछन् ।

परिच्छेद -३

विविध

५. आचार संहिताको व्याख्या :

यस आचार संहिताको कार्यन्वयन गर्दा कुनै द्विविधा वा विवाद उत्पन्न भएमा आयोगले व्याख्या गरी स्पष्ट गर्नेछ । आयोगको त्यस्तो व्याख्या अन्तिम हुनेछ ।

६. अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था:

६.१ यस आचार संहिताको पालना भए नभएको सम्बन्धमा आयोग आफैले अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

६.२ उपदफा ६.१ बमोजिम आयोगले गरेको अनुगमनबाट कुनै पदाधिकारीले यस आचार संहिताको उल्लंघन गरेको देखिएमा आयोगले त्यस्तो पदाधिकारी उपर खराब आचरणमा लागेको आधारमा ऐन बमोजिमको कारवाहीको प्रक्रिया प्रारम्भ गर्न नेपाल सरकार समक्ष लेखी पठाउनेछ ।

७. सहयोगी तथा पूरकको रूपमा रहने:

७.१ यो आचार संहिता ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको सहयोगी तथा पूरकको रूपमा रहनेछ ।

७.२ यस आचार संहितामा व्यवस्था गरिएका कुराहरुलाई न्यून गर्ने गरी कुनै संशोधन गरिने छैन ।

८. आचार संहिताको प्रकाशन:

आयोगबाट स्वीकृत भएपछि यो आचार संहिता सर्वसाधारण एवं सरोकारवालाहरुको जानकारीका लागि प्रकाशन गर्नुको साथै आयोगको वेब साइटमा समेत राखिनेछ ।